

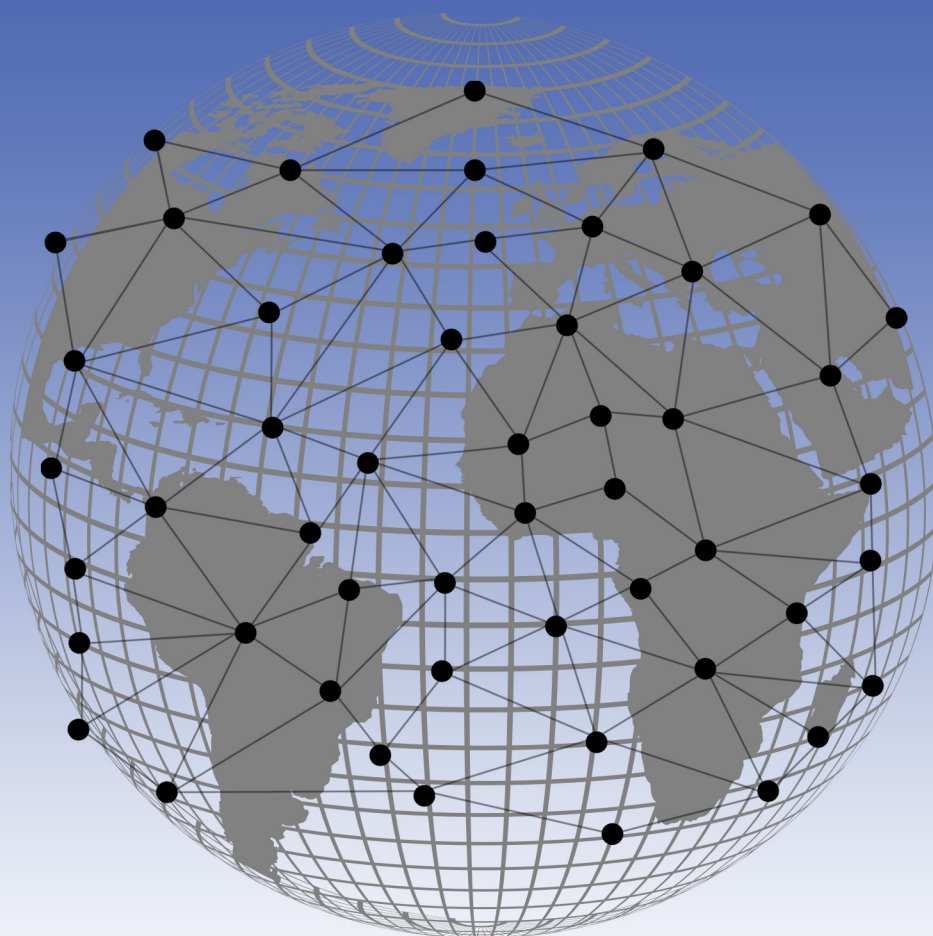

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره هشتاد و دو)

در این شماره می‌خوانید:

- دوروایت از تاثیرگذاری بحران دریای سرخ بر اقتصاد جهانی
- افزایش تعاملات تجاری افغانستان با کشورهای آسیای مرکزی
- افزایش صادرات نفت قزاقستان از طریق کریدور میانی
- توافق هند و امارات متحده عربی برای ایجاد کریدور تجاری

اسفند ۱۴۰۲

شناسنامه گزارش

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره هشتاد و دو)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: اسفند ۱۴۰۲

واژه‌های کلیدی: دریای سرخ، مواد معدنی کلیدی، کریدور تجاری، کریدور میانی، تعاملات تجاری

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۱۰	تحولات منطقه‌ای
۱۶	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

مسدود شدن حساب‌های بانکی روس‌ها در امارات

بر اساس گزارش رسانه‌های روسی، به نقل از بازرگانان فعال در امارات متحده‌ی عربی، چندین بانک بزرگ این کشور به دلیل نگرانی از تحریم‌های ثانویه از سوی غرب، اقدام به بستن حساب‌های شرکت‌ها و افراد روسی کرده‌اند. این منابع که هویت آن‌ها در گزارش‌های رسانه‌ها ذکر نشده است، گفته‌اند که بانک‌های سطح بالای امارات مانند «بانک اول ابوظبی»، «امارات ان‌بی‌دی» و «بانک تجاری ابوظبی» از ماه سپتامبر به طور گسترده‌ای روابط خود با روسیه را محدود کرده‌اند. در نتیجه، انجام تراکنش‌های مالی با روسیه از طریق این بانک‌ها تقریباً غیرممکن شده است. این اتفاق پس از تحریم‌های ایالات متحده علیه بانک روسی «آک بارس» که مسیر اصلی پرداخت‌های روسیه و امارات بود، رخ داد.

گفته می‌شود موسسات مالی کوچک‌تر تاکنون با شرکت‌ها و افراد روسی با وفاداری بیشتری برخورد کرده‌اند، اما از این مشتریان خواسته‌اند خدمات بانکی اضافی خریداری کنند یا مبالغ بیشتری در حساب‌های خود ذخیره کنند.

منابع مورد استناد رسانه‌های روس همچنین گفته‌اند که اخیراً افتتاح حساب جدید در بانک‌های بزرگ امارات برای شهروندان روس تقریباً غیرممکن شده است. بسیاری از درخواست‌های ساکنان روسی پس از اولین بررسی‌های انطباق رد می‌شوند. آنان مشکل را به تحریم‌ها نسبت دادند. به گفته‌ی یک تاجر، حساب شرکت او پس از کشف این موضوع که یکی از محصولات وارداتی‌اش در فهرست تحریم‌های اتحادیه‌ی اروپا قرار دارد، بسته شد. برخی دیگر نیز گفتند که بانک‌ها ممکن است نسبت به فرمانی که در ماه دسامبر توسط رئیس‌جمهور جو بایدن امضا شد و امکان اعمال اقدامات تنبیهی علیه مؤسسات مالی خارج از حوزه‌های قضایی ایالات متحده و اتحادیه اروپا که به همکاری با روسیه ادامه می‌دهند، محتاط باشند. این تحریم‌ها به‌طور خاص مؤسسات مالی که تسهیل‌کننده‌ی معاملات مرتبط با مجتمع صنعتی-نظامی روسیه هستند را هدف قرار می‌دهد اما ریسک تعاملات بانکی با روسیه را به شدت افزایش می‌دهد.

به گفته‌ی تحلیلگرانی که با این رسانه‌ها گفتگو کرده‌اند، برای شهروندان روس هنوز این امکان وجود دارد که کسب‌وکاری موفق در امارات داشته باشند، اما باید معیارهای خاصی را رعایت کنند. به عنوان مثال، فعالیت‌های تجاری نباید تحت تحریم قرار گیرند؛ شرکت نباید به «افراد در معرض ریسک سیاسی» در روسیه، مانند مقامات دولتی، مدیران ارشد شرکت‌های بزرگ یا بانک‌های روسی، مرتبط باشد؛ و نباید محصولاتی که تحت تحریم‌های غرب قرار دارند، به ویژه کالاهای دوگانه که می‌توانند توسط ارتش مورد استفاده قرار گیرند، معامله کند. با وجود این یک منبع نزدیک به کرملین گفته است که دولت از مشکلاتی که

شرکت‌های روسی در امارات با آن‌ها مواجه هستند آگاه است، اما آن‌ها را بحرانی یا غیرقابل حل نمی‌داند.

مکزیک جای چین را گرفت

بر اساس داده‌های جدیدی که توسط وزارت بازرگانی آمریکا منتشر شده، مکزیک در سال ۲۰۲۳ برای اولین بار طی ۲۰ سال گذشته، به نخستین منبع کالاهای وارداتی به آمریکا تبدیل شد. این کشور موفق شد تا در این زمینه از چین پیشی بگیرد و برای اولین بار، رتبه نخست در صادرات به آمریکا را به خود اختصاص دهد. هر چند که با وجود عملکرد قوی مکزیک در سال ۲۰۲۳، نگرانی‌هایی در مورد زیرساخت‌های این کشور و دسترسی آن به انرژی نیز وجود دارد.

کاهش حجم واردات آمریکا از چین، عمدتاً به سبب تداوم تنش‌ها بوده است که با درگیری‌های تجاری و اعمال تعرفه‌ها تشدید شده است. اعمال تعرفه‌های ۶۰ درصدی بر واردات از چین در دولت ترامپ در سال ۲۰۱۸، منجر به افزایش قیمت این محصولات برای آمریکایی‌ها شد. در تداوم اقدامات ترامپ، دولت بایدن نیز همچنان به اعمال فشار بر شرکت‌ها به منظور بازگرداندن خط تولید خود به آمریکا یا تولید محصولات در "کشورهای دوست" و متحدان آمریکا، ادامه داده است. این اقدامات، منجر به کاهش حجم تجارت با چین برای کالاهای با تعرفه بالا شده است؛ در حالی که این رقم برای کالاهای بدون تعرفه، افزایش یافته است. در واقع پیشی گرفتن مکزیک از چین به‌عنوان بزرگ‌ترین شریک تجاری آمریکا، نشان‌دهنده تغییر قابل توجه در پویایی تجارت جهانی است. این انتقال از چین به مکزیک، به کاهش هزینه‌ها و سرعت بخشیدن به زنجیره تأمین و در نهایت کاهش قیمت کالاها در آمریکا کمک خواهد کرد.

بر اساس آمار ارائه شده توسط وزارت بازرگانی، ارزش کالاهای وارداتی از مکزیک به آمریکا بین سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳، حدوداً ۵ درصد افزایش یافته و به بیش از ۴۷۵ میلیارد دلار رسیده است؛ این در حالی است که واردات چین در همین مدت، به میزان ۲۰ درصد کاهش یافت و به رقم ۴۲۷٫۲ میلیارد دلار رسید؛ یعنی چین تنها کمی در رتبه بالاتری از کانادا قرار دارد؛ بیش از یک سوم واردات آمریکا، یعنی بیش از ۳ تریلیون دلار، از کشورهای مکزیک، چین و کانادا تأمین می‌شود.

جالب است که ارزش واردات آمریکا از چین در آغاز همه‌گیری کرونا به شدت افزایش یافت، زیرا بسیاری از آمریکایی‌ها تمام وسایل موردنیاز خود از قبیل مبلمان تا لپ‌تاپ را از کالاهای ساخت چین خریداری می‌کردند؛ در همین راستا حجم تجارت با چین در سال ۲۰۲۲ با وجود اختلالات در زنجیره تأمین، همچنان بالا بود اما ارزش واردات از چین در سال گذشته با کاهش مواجه شد.

شایان توجه است که میزان کسری تجاری آمریکا در سال ۲۰۲۳، تقریباً ۱۹ درصد کاهش یافت؛ کسب و کارها

و مصرف‌کنندگان آمریکایی، اغلب نیازهای خود به ویژه در بخش پوشاک و قطعات خودرو را از کالاهای تولیدشده در کشورهای اروپایی، کره جنوبی، هند و ویتنام خریداری می‌کنند.

بر اساس گزارش انجمن اقدام آمریکا، جنگ تجاری ترامپ با چین از سال ۲۰۱۸ تاکنون، حدود ۱۹۵ میلیارد دلار برای آمریکایی‌ها هزینه در پی داشته است. علاوه بر این، به گفته شورای بازرگانی ایالات متحده و چین، مناقشات اقتصادی میان دو کشور، منجر به از دست رفتن بیش از ۲۴۵ هزار شغل در ایالات متحده شده است.

اتحادیه اروپا به دنبال تحریم شرکت‌های چینی و هندی

اتحادیه اروپا در حال بررسی طرح تحریم شرکت‌های چینی و هندی است که با روسیه در تعامل هستند. این طرح از آن جهت حائز اهمیت است که در صورت تصویب آن، جزو اولین مورد از محدودیت‌های اتحادیه اروپا بر شرکت‌های سرزمین اصلی چین از آغاز جنگ اوکراین به شمار می‌رود. فهرست اهداف احتمالی این طرح، شامل شرکت‌هایی در هنگ‌کنگ، صربستان، هند و ترکیه است که برخی از آنها نیز برای نخستین بار است که هدف تحریم قرار می‌گیرند.

تاکنون رویکرد چین در مورد درگیری روسیه و اوکراین، عدم پیروی از دیدگاه غرب و اتخاذ موضعی بی‌طرفانه در قبال این جنگ بوده و تا حد زیادی روابط تجاری خود را با مسکو حفظ کرده است.

آمریکا؛ بزرگ‌ترین شریک تجاری آلمان

بر اساس داده‌های تازه اتاق بازرگانی و صنعت آلمان (DIHK)، ایالات متحده تا سال آینده از چین، به‌عنوان بزرگ‌ترین شریک تجاری آلمان، پیشی خواهد گرفت؛ جایگاهی که در طی هفت سال گذشته، متعلق به چین بود.

طبق داده‌های اولیه اداره آمار فدرال آلمان، روابط تجاری آلمان و چین در سال گذشته حدود ۲۵۳ میلیارد یورو (۲۷۲ میلیارد دلار) بوده است؛ در حالی که تجارت آلمان و ایالات متحده، به میزان ۲۵۲٫۳ میلیارد یورو (۲۷۱٫۹ میلیارد دلار) بوده است. بنابراین، در صورت تداوم روند فعلی، احتمالاً ایالات متحده در سال آینده از چین به‌عنوان مهم‌ترین شریک تجاری آلمان پیشی خواهد گرفت. ضمن اینکه تاکنون، در چین تقاضا برای محصولات ساخت آلمان افزایش قابل توجهی نیافته است.

علاوه بر این در شرایط فعلی برای آلمان، وضعیت اقتصادی ایالات متحده نسبت به بسیاری از بازارهای فروش مهم دیگر مانند کشورهای اتحادیه اروپا، به طور قابل توجهی بهتر است. از سوی دیگر، حجم صادرات آلمان

به ایالات متحده در حال افزایش است. بر اساس این گزارش، ارزش صادرات آلمان به آمریکا در سال ۲۰۲۳، حدوداً ۱۵۸ میلیارد یورو (۱۷۰,۲ میلیارد دلار) بود که حدود ۱۰ درصد نسبت به سال قبل افزایش داشت.

این در حالی است که بر اساس آمار، ارزش صادرات آلمان به چین در سال ۲۰۲۳ حدود ۹ درصد کاهش یافته و به رقم ۹۷ میلیارد یورو (۱۰۴,۵ میلیارد دلار) رسیده است که بخش مهمی از این کاهش، به صادرات خودرو و محصولات شیمیایی اختصاص داشت. علاوه بر این، حجم واردات از چین نیز در سال گذشته حدود یک پنجم کاهش یافته و به کمتر از ۱۵۶ میلیارد یورو (۱۶۸ میلیارد دلار) رسیده است.

دو روایت از تاثیرگذاری بحران دریای سرخ بر اقتصاد جهانی

رئیس صندوق بین‌المللی پول اخیراً مدعی شد هرچند که حملات انصارالله یمن به کشتی‌ها در دریای سرخ، بر نرخ‌های بیمه و حمل‌ونقل تأثیرات قابل توجهی داشته است، اما این امر تاکنون بر چشم‌انداز رشد اقتصادی جهانی، تأثیری برجای نگذاشته است. در واقع، هر چند که این تنش‌ها، هزینه ترانزیت کالا را افزایش داده است، اما این فشارها، هنوز به اندازه‌ای نیست که پیش‌بینی‌ها در مورد تورم جهانی را افزایش دهد.

حجم عبور و مرور کشتی‌ها از طریق کانال سوئز در ژانویه ۲۰۲۴، در مقایسه با ژانویه سال گذشته، حدوداً به نصف کاهش یافته است. هر چند که رئیس صندوق بین‌المللی پول، تأثیر این کاهش ترافیک را بیشتر «موضعی» دانسته است اما قسمت عمده بار هزینه‌ها متوجه مصر شده که به درآمدهای ترافیک این آبراه متکی است؛ به نحوی که ماهانه حدود ۱۰۰ میلیون دلار به درآمدهای این کشور خسارت وارد می‌کند.

بر اساس پیش‌بینی‌های اقتصادی صندوق بین‌المللی پول، اقتصاد جهانی در سال جاری رشد ۳,۱ درصدی خواهد داشت؛ این در حالی است که در دهه قبل از همه‌گیری کووید-۱۹، میانگین رشد ۳,۸ درصد بود لذا پیش‌بینی‌های موجود، نشان‌دهنده رشد اقتصادی همچنان «ضعیف از لحاظ تاریخی» است.

البته صندوق بین‌المللی پول نسبت به وقوع «غافلگیری‌هایی» مانند بحران حمل‌ونقل دریایی در دریای سرخ هشدار داده است که می‌تواند چشم‌انداز رشد بلندمدت اقتصاد جهانی را با معضل مواجه کند و به‌منظور مدیریت بحران‌های احتمالی در جهان "مستعد شوک"، پیشنهاد ایجاد "صندوق ذخایر مالی" توسط مقامات مالی در سراسر جهان را ارائه کرد که بتوانند در مقابل وقایع پیش‌بینی‌نشده، آمادگی کسب نمایند. از جمله مواردی که رئیس صندوق بین‌المللی پول در قالب این ذخایر اشاره نمود، عبارت‌اند از: بهبود استراتژی‌های کسب درآمد، اصلاح هزینه‌ها و اولویت‌بخشی به سرمایه‌گذاری در بهره‌وری و رشد در آینده.

این در حالی است که اخیراً رئیس MOL به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های کشتیرانی جهان با

ناوگانی حدود ۸۰۰ فروند کشتی، توقف حمل‌ونقل توسط شرکت‌های حمل‌ونقل را "یک رویداد تاریخی" نامید و در مورد تداوم اختلالات در زنجیره تأمین جهانی ناشی از تنش‌های جاری در دریای سرخ به مدت یک سال، هشدار داد. وی گفت: "هرچند که در حال حاضر به منظور مقابله با اختلالات رخ داده، به اندازه کافی کشتی وجود دارد اما در صورت رشد ناگهانی اقتصاد جهانی و افزایش تقاضا برای کالا در آینده، در ظرفیت حمل‌ونقل کمبود وجود خواهد داشت.

سرمایه‌گذاری یک میلیارد دلاری چین برای تسهیل دسترسی به مواد معدنی کلیدی

چین قصد دارد به‌منظور نوسازی خط‌آهن تانزانیا - زامبیا، یک میلیارد دلار سرمایه‌گذاری انجام دهد. این خط آهن در دهه ۱۹۷۰ ساخته شده است و نمادی از دوستی چین و آفریقا محسوب می‌شود. بازسازی راه‌آهن با همکاری کارگران چینی و زامبیایی انجام خواهد شد. راه‌آهن نوسازی‌شده، رقیب پروژه دیگری است که از سوی آمریکا و اتحادیه اروپا مورد حمایت قرار می‌گیرد.

این پروژه نشان‌دهنده رقابت جهانی در دسترسی به مواد معدنی حیاتی برای فناوری‌های سبز است؛ در همین راستا چین به دنبال استفاده از این خط آهن به‌منظور انتقال مواد معدنی از زامبیا و جمهوری دموکراتیک کنگو به بازار خود است.

اهمیت این پروژه، آن است که بخشی از طرح "یک کمربند، یک جاده" چین به شمار می‌رود که هدف از اجرای آن، ایجاد زیرساخت‌های حمل‌ونقل در سراسر جهان است. چین مدعی است انجام این سرمایه‌گذاری، به ایجاد فرصت‌های شغلی و رشد اقتصادی برای زامبیا و تانزانیا منجر خواهد شد.

با این وجود بر سر اجرای این پروژه، چالش‌هایی نیز وجود دارد؛ در همین راستا، حصول توافق بر سر شرایط مشارکت عمومی - خصوصی بین چین و کشورهای آفریقایی با دشواری‌هایی همراه است. علاوه بر این، پروژه‌های مشابهی نیز وجود دارد که توسط سایر کشورها حمایت می‌شوند و رقابت را افزایش می‌دهند. از سوی دیگر، تأثیرات زیست‌محیطی و اجتماعی این پروژه نیز دغدغه‌هایی را بر سر اجرای آن ایجاد کرده است.

تحولات منطقه ای

توافق هند و امارات متحده عربی برای ایجاد کریدور تجاری

اخیراً هند و امارات متحده عربی در حاشیه سفر نارندرا مودی به کشور امارات متحده عربی، توافقنامه‌ای در مورد ایجاد یک کریدور تجاری را امضا کردند که هدف آن، اتصال اروپا به هند از طریق برخی از کشورهای خاورمیانه از طریق دریا و راه‌آهن است. توافق اولیه احداث این کریدور، در سپتامبر گذشته و در حاشیه نشست G20 در دهلی‌نو اعلام شده بود؛ بر اساس این طرح، ارتباط هند از طریق دریا به امارات متحده عربی و سپس از طریق عربستان سعودی، اردن و اسرائیل، به اروپا طراحی و برقرار خواهد شد.

در بیانیه وزارت خارجه هند آمده است: «این توافق بر اساس تفاهمات و همکاری‌های پیشین در این زمینه بنا شده و منجر به تقویت همکاری هند و امارات متحده عربی به‌منظور تقویت اتصال منطقه‌ای خواهد شد». با این حال، در بیانیه وزارت خارجه هند به نام هیچ کشوری به جز هند و امارات متحده عربی اشاره نشده و در این زمینه سکوت اختیار کرده است.

این توافق در حالی صورت می‌گیرد که اسرائیل به بمباران غیرانسانی خود در غزه ادامه می‌دهد و بسیاری، آن را تلاشی برای پاک‌سازی این منطقه از ساکنان فلسطینی و ایجاد زمینه برای شهرک‌سازی‌های یهودی تلقی می‌کنند. اسرائیل یکی از اعضای کریدور هند-خاورمیانه-اروپا محسوب می‌شود.

افزایش صادرات غیرنفتی عربستان به آفریقا

بر مبنای آمارهای تازه دولت عربستان، صادرات غیرنفتی این کشور به قاره آفریقا در بازه زمانی بین سال ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۳، به رقم ۱۲۸ میلیارد ریال سعودی، معادل ۳۴.۱۳ میلیارد دلار رسیده است. شایان توجه است که ارتقای تجارت عربستان با آفریقا، در راستای متنوع‌سازی اقتصاد و مطابق با سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ این کشور از اهمیت فراوانی برخوردار است. در قالب همین استراتژی، بازار آفریقا با حجم بالقوه ۳ تریلیون دلاری، به‌عنوان گام مهمی در مسیر تبدیل‌شدن عربستان به بازیگری اصلی در عرصه تجارت جهانی توصیف شده است. به همین دلیل سازمان توسعه صادرات سعودی (Saudi Exports)، رویکرد جدی در قبال آفریقا اتخاذ کرده و بیش از ۲۷۰ چالش پیش‌روی صادرکنندگان به آفریقا، به‌ویژه محدودیت‌های گمرکی و غیر تعرفه‌ای و چالش‌های مالی و لجستیکی را شناسایی کرده است و در راستای رفع آنها می‌کوشد. همچنین این سازمان تأمین نیازهای متنوع بازار و اهداف آتی این قاره را هدف‌گذاری کرده است.

در صدر فهرست صادرات عربستان به قاره آفریقا در بازه زمانی بین سال ۲۰۱۹ تا نوامبر ۲۰۲۳، مواد شیمیایی و پلیمری، با ارزش صادراتی بیش از ۸۳ میلیارد ریال سعودی قرار گرفته است. در رتبه دوم، بخش مصالح

ساختمانی با بیش از ۱۰ میلیارد ریال سعودی و در رتبه سوم، صنعت بسته‌بندی با ۹ میلیارد ریال سعودی قرار گرفتند.

شایان توجه است که بخش عمده صادرات عربستان به آفریقا را پلی‌پروپیلن، پلی‌اتیلن و کود تشکیل می‌دهد و کشورهای مصر، الجزایر و آفریقای جنوبی در صدر فهرست کشورهای آفریقایی واردکننده محصولات عربستان قرار گرفتند و پس از آنها، کشورهای مراکش، سودان، کنیا و نیجریه قرار دارند. در مجموع، عربستان با ۵۵ کشور آفریقایی مبادلات تجاری داشته‌اند.

عربستان به‌منظور تداوم تقویت تجارت خود با قاره آفریقا، مشارکت در چندین رویداد در قاره آفریقا در سال جاری از جمله نمایشگاه غذای آفریقا ۲۰۲۴، نمایشگاه Pack Process Middle East and Africa 2024 در مصر، نمایشگاه ساخت‌وساز آفریقا ۲۰۲۴ در کنیا و نمایشگاه GITEX Africa 2024 در مراکش را در دستور کار خود قرار داده است. علاوه بر این، مأموریت‌های تجاری با مشارکت گروهی از شرکت‌های سعودی با چندین کشور از جمله آفریقای جنوبی، کنیا، مصر، مراکش و لیبی برنامه‌ریزی شده است.

ایجاد مسیر تجاری زمینی جدید از سوی اسرائیل؟

اسرائیل قصد دارد به‌منظور دورزدن مسیر ترانزیت دریای سرخ که توسط نیروهای انصارالله یمن محدود شده است، اقدام به ایجاد یک مسیر تجاری زمینی به‌منظور کاهش هزینه و زمان حمل‌ونقل کالا نماید. مسیر جدید زمینی، از طریق خلیج فارس و عبور از امارات متحده عربی، عربستان سعودی و اردن، امکان واردات کالا به اسرائیل را فراهم خواهد ساخت.

این تصمیم اسرائیل، در پی حملات متعدد نیروهای انصارالله یمن به کشتی‌هایی که در مسیر انتقال کالا به اسرائیل از طریق دریای سرخ انجام شده است. این حملات به همراه حملات نیروی دریایی و هوایی آمریکا و بریتانیا به نیروهای انصارالله، کشتی‌ها را به استفاده از مسیر جایگزین وادار کرده است که از دماغه امید نیک در جنوب آفریقا و از طریق دریای مدیترانه عبور می‌کند؛ امری که منجر به طولانی‌تر شدن سفرها و به تبع آن افزایش هزینه‌های تجارت جهانی شده است.

هرچند که خبر احداث مسیر زمینی در ابتدا توسط اسرائیل، کشورهای عربی خلیج فارس و اردن مورد تأیید رسمی این کشورها قرار نگرفت، اما خبرها از شکل‌گیری تدریجی جریان تجاری از این مسیر دارد.

این اقدام توسط دو شرکت Puretrans FZCO مستقر در امارات متحده عربی و شرکت Trucknet مستقر در اسرائیل انجام می‌شود که کالاها از جمله مواد غذایی، پلاستیک، مواد شیمیایی و قطعات و دستگاه‌های الکترونیکی را از مسیرهای دریایی و زمینی جابه‌جا می‌کنند. بر اساس اعلام مقامات اسرائیلی، حمل‌ونقل زمینی

کالا، زمان انتقال را به طور قابل توجهی، یعنی ۱۲ روز کاهش می‌دهد.

اتکای اتحادیه اروپا به قزاقستان

دولت قزاقستان اعلام کرد که ۱۹ ماده معدنی از ۳۴ ماده حیاتی در سبد وارداتی اتحادیه اروپا را تامین می‌کند. بر اساس گزارش وزارت صنعت و ساخت‌وساز قزاقستان، تولیدکنندگان این کشور، محصولات فلزی و شیمیایی بازار اروپا از قبیل بریلیم، تانتال، تیتانیوم، متانانادات آمونیوم و فسفر را تأمین می‌کنند.

علاوه بر اتحادیه اروپا، مواد خام قزاقستان به کشورهای چین، کره جنوبی، بریتانیا، ایالات متحده و روسیه نیز صادر می‌شود. نکته حائز اهمیت دیگر اینکه قزاقستان در میان ۱۰ کشور برتر تولیدکننده مس در جهان قرار دارد.

علاوه بر این، دولت قزاقستان مدعی است که این کشور از توانایی ایجاد زنجیره تولید عناصر تشکیل‌دهنده باتری مانند نیکل، کبالت، منگنز و لیتیوم برخوردار است. اخیراً دولت قزاقستان طرحی را تحت عنوان "برنامه جامع توسعه صنعت فلزات خاکی کمیاب برای دوره زمانی ۲۰۲۴-۲۰۲۸" را تهیه و به تصویب رسانده است، زیرا فلزات کمیاب و فلزات خاکی کمیاب به‌عنوان عناصر حیاتی مواد خام مورد تقاضای بخش‌های پیشرو اقتصاد جهانی محسوب می‌شوند. این فلزات برای انتقال به سمت انرژی سبز، توسعه فناوری‌های دیجیتال، دفاعی، هوافضا، پزشکی و سایر حوزه‌های پیشرفته فناوری ضروری هستند.

بر اساس داده‌های وزارت صنعت و ساخت‌وساز قزاقستان، صنعت استخراج فلزات کمیاب این کشور با مشکلاتی نیز از جمله وابستگی به مواد خام وارداتی، پایین بودن سطح اکتشافات زمین‌شناسی، ارزیابی و بهره‌برداری تجاری سطح پایین از توده‌های معدنی صنعتی، عدم به‌روز بودن فناوری‌ها و فرسودگی تجهیزات در شرکت‌ها نیز مواجه است که در جهت توسعه و گسترش تولید مواد خام ضروری موانعی ایجاد کرده‌اند.

بر اساس آمار آژانس ملی زمین‌شناسی قزاقستان، این کشور از ذخایر مواد خام فلزات کمیاب از جمله تنگستن به میزان ۲٫۲ میلیون تن، مولیبدن به میزان یک میلیون تن، ۷۵۶۰۰ تن لیتیوم، ۴۶۰۰ تن تانتال، ۲۸۱۰۰ تن نیوبیم، ۵۸۰۰۰ تن بریلیم و غیره برخوردار است. قزاقستان در مجموع، دارای ۱۵ معدن فلزات خاکی کمیاب ثبت شده است که در سه منطقه ترکستان، کوستانای و مانگستائو قرار دارند.

افزایش صادرات نفت قزاقستان از طریق کریدور میانی

بر اساس گزارش اخیر دفتر نخست‌وزیری قزاقستان، این کشور متعهد به افزایش حجم عرضه نفت خود از طریق مسیر حمل‌ونقل بین‌المللی خزر (TITR) یا کریدور میانی به سه میلیون تن در عرض دو سال آتی شده است؛ این در حالی است که در سال ۲۰۲۳ حدوداً یک میلیون تن نفت از طریق کریدور میانی حمل

شده است و این کشور قصد دارد تا در سال جاری، آن را به ۱,۵ میلیون تن افزایش دهد.

دولت قزاقستان در سال‌های اخیر بر روی ارتقای ظرفیت بخش انرژی از جمله تقویت صنعت نفت و گاز، نوسازی زیرساخت‌های برق و افزایش ظرفیت انرژی‌های تجدیدپذیر تمرکز داشته است؛ در همین راستا صنعت نفت این کشور به اجرای پروژه‌های بزرگ توسعه در میادین Tengiz، Karachaganak و Kashagan پرداخته است.

علاوه بر این، ظرفیت خط لوله خزر (CPC) در بخش قزاقستان از ۵۴ میلیون تن به ۷۲,۵ میلیون تن در سال افزایش یافته است. همچنین پروژه توسعه پالایشگاه نفت شیمکند و افزایش ظرفیت سالانه آن از ۶ به ۱۲ میلیون تن در دست انجام است که به طور کامل نیازهای بازار داخلی را تأمین خواهد کرد.

در بخش گاز نیز احداث کارخانه‌های جدید فرآوری گاز در Karachaganak، Kashagan و Zhanaozen ادامه دارد. همچنین این کشور در سال گذشته، میادین بزرگ گازی اکسای جنوبی، آنابای و روزکوفسکویه را با بیش از ۳۱ میلیارد مترمکعب ذخیره گاز به بهره‌برداری رساند. علاوه بر این، چند پروژه گازی دیگر از جمله Central در منطقه آکتوبه، Prorva غربی در منطقه آتیرو و Kalamkas در منطقه Mangystau با ذخایر قابل استحصال ۶۹ میلیارد مترمکعب گاز، به‌زودی راه‌اندازی خواهد شد.

از سوی دیگر، ساخت پروژه پتروشیمی بوتادین با ارزش یک میلیارد دلار، در سال جاری آغاز خواهد شد. علاوه بر این، پروژه‌های تولید پلی‌اتیلن، پلی‌اتیلن ترفتالات و اوره به ارزش ۱۳,۷ میلیارد دلار در مناطق آتیرو و آکتوبه در حال اجراست.

تمدید ۲۰ ساله قرارداد خرید LNG قطر توسط هند

اخیراً شرکت پترونات ال‌ان‌جی هند قراردادی با قطر به‌منظور خرید سالانه ۷,۵ میلیون تن ال‌ان‌جی از سال ۲۰۲۸ تا ۲۰۴۸ بر اساس تحویل در بندر مقصد (DES) به امضا رساند.

این قرارداد بخشی از برنامه‌های دهلی‌نو به‌منظور افزایش سهم ال‌ان‌جی در سبد انرژی این کشور به ۱۵ درصد تا سال ۲۰۳۰ و تلاش‌های این کشور برای کاهش انتشار کربن به شمار می‌رود؛ در حال حاضر سهم ال‌ان‌جی در سبد انرژی هند، ۶,۲ درصد است؛ اقدامات هند در این جهت، حجم مصرف ال‌ان‌جی را به طور قابل توجهی افزایش می‌دهد.

هند در سال ۲۰۲۳، ۱۰,۶ میلیون تن ال‌ان‌جی از قطر وارد کرد که حدود نیمی از کل واردات ال‌ان‌جی این کشور را تشکیل می‌دهد. تلاش‌های هند در جهت افزایش سهم ال‌ان‌جی در سبد انرژی خود، با اقدامات مهم قطر

در جهت گسترش حضور خود در آسیا و اروپا، همسو بوده است؛ در همین راستا قطر قصد دارد تا ظرفیت تولید آلان جی خود را تا سال ۲۰۲۷ از ۷۷ میلیون تن فعلی به ۱۲۶ میلیون تن در سال افزایش دهد.

افزایش صادرات پاکستان به افغانستان

بر اساس آمارهای جدید دولت طالبان، صادرات کالاهای پاکستانی به افغانستان در شش ماه دوم سال ۲۰۲۳ میلادی نسبت به مدت مشابه سال پیش، حدود چهار درصد افزایش یافته است. رویکرد وزارت اقتصاد افغانستان در قبال تجارت با پاکستان، مواردی همچون افزایش کیفیت محصولات، بازاریابی مؤثر، تقویت همکاری‌های تجاری و ایجاد سهولت‌های لازم برای تاجران ذکر شده است.

هر چند مشکلاتی از جمله تنش‌های سیاسی و موارد متعددی از انسداد مقطعی گذرگاه‌های مشترک میان دو کشور طی ماه‌های اخیر، معضل بزرگی در راستای ارتقای روابط فی‌مابین دو کشور ذکر شده که منجر به تحمیل خسارات چندمیلیون دلاری به بازرگانان افغانستانی شده است. از منظر طالبان رفع این موانع، به‌منظور توسعه پایدار تجارت بین دو کشور، ضروری است.

تقویت روابط تجاری میان عربستان سعودی و گرجستان

اخیرا عربستان سعودی و گرجستان باهدف تقویت روابط اقتصادی و تجاری دوجانبه و در جریان یک مجمع تجاری در تفلیس، چهار توافقنامه در حوزه‌های صنعت، انرژی و فرهنگ را به امضا رساندند. این توافقنامه‌ها که با حضور وزیر سرمایه‌گذاری عربستان سعودی و معاون نخست‌وزیر و وزیر اقتصاد و توسعه پایدار گرجستان به امضا رسید، سرمایه‌گذاری در پروژه‌های آب و انرژی خورشیدی و همچنین ارتقای آموزش و ایجاد ظرفیت‌های فرهنگی، ترویج سرمایه‌گذاری و همچنین توانمندسازی بخش خصوصی به‌منظور بهره‌برداری از فرصت‌ها در هر دو کشور را اولویت داده‌اند. وزیر سرمایه‌گذاری عربستان در جریان برگزاری این مجمع، دو کشور را واجد یک هدف استراتژیک مشترک در بخش حمل‌ونقل و لجستیک به‌منظور اتصال آسیا به اروپا دانست.

شایان توجه است که تقویت تعاملات اقتصادی عربستان با گرجستان، در قالب استراتژی ملی حمل‌ونقل و لجستیک عربستان سعودی پیگیری می‌شود؛ در قالب این استراتژی، تقویت ارتباطات اقتصادی جهانی و جابه‌جایی سالانه بیش از ۴۰ هزار کانتینر تا سال ۲۰۳۰ برنامه‌ریزی شده است.

کاهش مازاد تجاری عمان

تراز تجاری عمان در ماه نوامبر ۲۰۲۳، نسبت به سال گذشته، با ۲۷,۳ درصد کاهش، به رقم ۶,۹ میلیارد ریال عمان، معادل ۱۷,۹ میلیارد دلار رسید. علت مهم این افت، به سبب کاهش ۱۷,۷ درصدی صادرات نفت و گاز به میزان ۱۲,۵ میلیارد ریال عمان و در پی کاهش قیمت جهانی نفت بوده است. ارزش کل واردات کالایی عمان

در نوامبر ۲۰۲۳ با ۰,۵ درصد کاهش به رقم ۱۳,۶ میلیارد ریال عمان رسید.

از سوی دیگر، صادرات غیرنفتی عمان با ۱,۴ درصد کاهش، به رقم ۶,۷ میلیارد ریال عمان رسید، اما صادرات محصولات معدنی این کشور به میزان ۲۰,۳ درصد افزایش یافت و به رقم ۲,۴ میلیارد ریال عمان رسید. واردات فلزات با ۴,۶ درصد کاهش به ۳,۸ میلیارد ریال عمان رسید. امارات متحده عربی با وجود ۸,۶ درصد کاهش در تجارت با عمان به عنوان بزرگترین شریک تجاری عمان باقی ماند.

باتوجه به تأثیرپذیری تراز تجاری عمان از کاهش قیمت جهانی نفت، این کشور به دنبال تنوع بخشیدن به صادرات غیرنفتی و یافتن شرکای تجاری جدید است؛ در همین راستا عربستان سعودی جایگاه نخست را در واردات غیرنفتی از عمان به خود اختصاص داده است و ارزش صادرات مجدد با ۱۱,۱ درصد افزایش به ۱,۳ میلیارد ریال عمان رسیده است.

افزایش تعاملات تجاری افغانستان با کشورهای آسیای مرکزی

بر اساس گزارش وزارت صنعت و تجارت افغانستان، ارزش واردات این کشور از کشورهای آسیای مرکزی، ۱,۴ میلیارد دلار و ارزش صادرات آن، ۱۰۰ میلیون دلار در یک سال گذشته بوده است. مهمترین صادرات افغانستان به کشورهای آسیای مرکزی شامل میوه تازه، میوه خشک و هنگ یا آنغوزه است.

بر اساس آمارهای وزارت صنعت و تجارت، افغانستان در سال گذشته از ترکمنستان ۴۱۷ میلیون دلار واردات و ۱ میلیون دلار صادرات، از ازبکستان ۲۱۴ میلیون دلار واردات و ۱۹ میلیون دلار صادرات، از قزاقستان ۱۸۹ میلیون دلار واردات و ۳۲ میلیون دلار صادرات، از تاجیکستان ۲۰ میلیون دلار واردات و ۱۹ میلیون دلار صادرات، از قرقیزستان ۱ میلیون دلار واردات و ۷ میلیون دلار صادرات و از روسیه ۳۱۵ میلیون دلار واردات و ۴ میلیون دلار صادرات داشته است.

اتاق تجارت و سرمایه‌گذاری افغانستان به منظور بازاریابی محصولات این کشور و افزایش صادرات به کشورهای آسیای مرکزی، قصد دارد به‌زودی نمایشگاهی از تولیدات این کشور در ترکمنستان برگزار نماید. افغانستان بر اساس آمار وزارت صنعت و تجارت در سال ۲۰۲۳، در مجموع دو میلیارد دلار صادرات داشته است؛ مهمترین مقاصد صادراتی افغانستان، کشورهای هند، پاکستان، چین و امارات متحده عربی بوده‌اند.

پژوهش‌های تازه

توسعه سرمایه‌گذاری خارجی شرکت‌های کوچک و متوسط

آنکتاد در گزارش جدیدی تحت عنوان "توسعه سرمایه‌گذاری خارجی شرکت‌های کوچک و متوسط"، به بررسی روند سرمایه‌گذاری این شرکت‌ها و سیاست‌هایی پرداخته که می‌تواند به ارتقای پیوندهای آنان با بازار جهانی کمک کند. نکات کلیدی گزارش در ادامه اشاره خواهد شد:

۱. این گزارش که بر اساس مطالعات تجربی اولیه صورت گرفته در مناطق در حال توسعه مختلف و برخی از اقتصادهای توسعه‌یافته تدوین شده است، به چگونگی کاهش جهت‌گیری معمول سیاست‌های سرمایه‌گذاری در کشورهای مبدأ و مقصد که به سمت شرکت‌های چندملیتی بزرگ گرایش دارد می‌پردازد. همچنین به نقش شرکت‌های کوچک و متوسط در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جنوب-جنوب و درون منطقه‌ای و همچنین راه‌های حداکثرسازی تأثیرات سرمایه‌گذاری مستقیم شرکت‌های کوچک و متوسط بر توسعه اقتصادی می‌پردازد.
۲. شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs)، از سهم قابل توجهی از کسب‌وکارهای فعال در سطح جهان برخوردارند و در توسعه اقتصادی نقش مهمی ایفا می‌کنند.
۳. بازارهای جهانی، فرصت‌هایی را برای رشد، تنوع و تاب‌آوری برای این شرکت‌ها فراهم می‌آورد. دسترسی به بازارهای بین‌المللی، امکان دسترسی آن‌ها به پایگاه‌های مشتری‌های جدید، آشنایی با شیوه‌های کسب‌وکار متنوع و تقویت نوآوری از طریق همکاری میان‌فرهنگی را فراهم می‌کند.
۴. با این حال، سرمایه‌گذاری خارجی برای شرکت‌های کوچک و متوسط، با چالش‌های قابل توجهی نیز همراه است. سرمایه‌گذاران در شرکت‌های کوچک و متوسط در مقایسه با شرکت‌های چندملیتی بزرگ (MNEs)، با موانع متمایزی مانند محدودیت‌های مالی و اطلاعاتی، دشواری در برخورد با پیچیدگی‌های مقرراتی در یک محیط سرمایه‌گذاری بین‌المللی مواجه هستند که در آن، نهادهای تسهیل‌کننده سرمایه‌گذاری، اغلب به جذب پروژه‌های سرمایه‌گذاری بزرگ متمرکز هستند.
۵. در سال‌های اخیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) توسط شرکت‌های کوچک و متوسط، روند نزولی داشته است؛ در سال ۲۰۲۲، تعداد پروژه‌های سرمایه‌گذاری خارجی جدید تنها حدود یک چهارم سال ۲۰۱۵ بوده است. البته دولت‌ها و نهادهای مروج سرمایه‌گذاری، از دلایل موجهی در حمایت بیشتر از سرمایه‌گذاری در شرکت‌های کوچک و متوسط برخوردار بوده‌اند.

۶. سرمایه‌گذاری توسط این شرکت‌ها، می‌تواند بیشترین منافع را برای توسعه به همراه داشته باشد؛ زیرا این شرکت‌ها از وابستگی کمتری به خارج برخوردار بوده؛ وابستگی بیشتری به تأمین‌کنندگان و شرکای محلی دارند و احتمال کمتری در بروز رقابت منفی با شرکت‌های محلی وجود دارد.
۷. در شرایطی که رقابت برای تعداد محدودی از پروژه‌های بزرگ رو به افزایش است، شرکت‌های کوچک و متوسط، می‌توانند به بازیگران تغییردهنده‌ای در عرصه جهانی تبدیل شوند. علاوه بر این، گرایش کلی به منطقه‌ای شدن و اصلاحات مالیاتی بین‌المللی، اثربخشی مشوق‌های ارائه شده به شرکت‌های چندملیتی بزرگ را کاهش خواهد داد.
۸. در این گزارش، چارچوب جدیدی برای ارزیابی ارتباط و اثربخشی سیاست‌های سرمایه‌گذاری موجود به منظور گسترش سرمایه‌گذاری شرکت‌های کوچک و متوسط معرفی شده است. علاوه بر این، به منظور تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی توسط این شرکت‌ها و کاهش سوگیری سیاستی موجود، اقدام به ارائه گزینه‌های سیاستی کرده است که شامل موارد زیر می‌شود:
- باید بین اقدامات تسهیل‌کننده و گسترش سرمایه‌گذاری با نیازها و چالش‌های شرکت‌های کوچک و متوسط، انطباق به وجود آید؛ به گونه‌ای که اندازه شرکت‌ها، به‌عنوان مانعی در راستای دسترسی آن‌ها به مشوق‌های مالی و شیوه‌های تسهیل‌کننده عمل نکند.
 - به‌منظور ارائه کمک به برقراری ارتباط بین کسب‌وکارهای کوچک و ایجاد مشارکت‌های پایدار و موفق آنها، ایجاد شبکه‌های پشتیبانی جامع و طراحی برنامه‌ها و رویدادهای همسان‌سازی قابل دسترسی، ضرورت دارد.
 - بهبود رقابت‌پذیری شرکت‌های کوچک و متوسط با حمایت از ظرفیت نوآوری آن‌ها، از جمله از طریق دیجیتالی‌شدن، پذیرش فناوری و ارتقای ظرفیت آنها.
 - تسهیل دسترسی شرکت‌های کوچک و متوسط به سرمایه، از جمله از طریق بهبود خدمات دیجیتال و توسعه زیرساخت‌ها.
 - ساده‌سازی چارچوب نظارتی و اداری و بهبود دسترسی به اطلاعات با استفاده از پلتفرم‌های دیجیتال.
 - گسترش مشارکت شرکت‌های کوچک و متوسط در تجارت به‌منظور افزایش حضور بین‌المللی و آگاهی آن‌ها از بازارهای خارجی.
 - دولت‌ها با اجرای ترکیبی از این سیاست‌ها می‌توانند محیطی را ایجاد کنند که از تلاش‌های

شرکت‌های کوچک و متوسط در راستای سرمایه‌گذاری و پیشرفت در بازارهای بین‌المللی و بهره‌مندی از مزایای مرتبط با توسعه حمایت کند.

گذار به انرژی پاک و تأثیر آن بر نیروی کار

بانک جهانی در گزارشی که اخیراً تحت عنوان "**مشاغلی برای یک سیاره زیست‌پذیر: پتانسیل ایجاد شغل در روند انتقال به انرژی پاک**" منتشر کرده نکات مهمی را در مورد یکی از مهم‌ترین روندهای تغییر در اقتصاد جهانی و آثار آن بر بازار کار ارائه داده است:

۱. به منظور محدودسازی گرمایش زمین به میزان ۱.۵ درجه سانتیگراد و ممانعت از تغییرات اقلیمی ویرانگر، گذار جهانی به سمت اشاعه انرژی پاک، ضروری است. در واقع گذار به سمت انرژی پاک، منجر به ایجاد تغییرات ساختاری در تولید و مصرف انرژی به واسطه رشد فناوری‌های انرژی پایدار مانند انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی، همراه با حذف تدریجی صنایع سوخت‌های فسیلی سنتی خواهد شد. همچنین این روند، منجر به ایجاد تقاضاهای جدیدی خواهد شد که تحولاتی را در زیرساخت‌های انرژی مانند توسعه شبکه‌های برق و ذخیره‌سازی انرژی تحمیل خواهد کرد.

۲. انجام سرمایه‌گذاری عظیم در بخش انرژی‌های پایدار و ارتقای زیرساخت‌های مورد نیاز به منظور گذار به انرژی پاک، می‌تواند منجر به رشد قابل توجه تولید ناخالص داخلی و اشتغال‌زایی شود؛ در همین راستا، مشاغل جدیدی در بخش انرژی و در بخش‌های مرتبط ایجاد می‌شود و در عین حال، برخی از مشاغلی که به سوخت‌های فسیلی وابسته هستند، با گذشت زمان کاهش خواهند یافت.

۳. موفقیت این گذار به «گذار مشاغل»، یعنی چگونگی مدیریت تأثیرات آن بر نیروی کار به‌ویژه اینکه آیا این گذار برای کسانی که تحت تأثیر منفی قرار می‌گیرند، «عادلان» تلقی می‌شود یا خیر، بستگی دارد. بنابراین سیاست‌گذاران با معضلات مهمی در زمینه تسهیل اشتغال‌زایی، مدیریت روند تحول اشتغال و حصول اطمینان از جبران خسارت برای کسانی که به دلیل گذار انرژی، در معیشت و شیوه زندگی خود دچار خسارت شده‌اند، مواجه خواهند شد.

۴. در جوامعی که کاملاً به تولید سوخت‌های فسیلی وابسته هستند، تأثیرات ناشی از گذار انرژی، می‌تواند بسیار حیاتی باشد. این کشورها به منظور برخورداری از یک گذار مورد قبول از نظر اقتصادی و اجتماعی، به برنامه‌ریزی دقیق و فراگیری نیاز دارند.

۵. در پی گذار به انرژی پاک، ابهامات مهمی از این قبیل به وجود خواهد آمد: چه نوع مشاغلی با گذار به انرژی پاک ایجاد خواهد شد؟ کارگران برای این مشاغل جدید به چه مهارت‌هایی نیاز خواهند داشت؟

چگونه دولت‌ها می‌توانند از پروژه‌های انرژی پایدار برای حمایت از اشتغال محلی و در نتیجه افزایش منافع اجتماعی-اقتصادی این پروژه‌ها استفاده کنند؟

۶. تحقیقات نشان می‌دهد که گذار انرژی، منجر به ایجاد مشاغل جدید قابل توجهی در بخش انرژی و بخش‌های مرتبط با آن خواهد شد و سرمایه‌گذاری جدید در حوزه انرژی، منجر به تقویت رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی خواهد شد.

۷. بومی یا خارجی بودن مشاغلی که ایجاد می‌شوند، میزان ایجاد منفعت اقتصادی برای جوامع را تعیین می‌کند.

۸. راهبردهای ایجاد اشتغال داخلی یا محلی:

- ضرورت طراحی برنامه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای که برای راهبرد «مشاغل برای سیاره‌ای زیست‌پذیر»، مناسب باشد. این امر باید با همکاری دولت‌ها و بخش خصوصی انجام شود.

- پذیرش و اجرایی کردن دستور کار برابری جنسیتی با اهداف و الزامات خاص توسط دولت‌ها و پیگیری اهداف آن در پروژه‌ها.

- شناسایی بخش‌هایی از زنجیره‌های ارزش که در حال حاضر به صورت محلی تولید می‌شوند، مانند سیمان، سازه‌های نصب آلومینیومی یا کابل‌کشی و همچنین شناسایی بخش‌هایی که از طریق رقابت‌پذیری هزینه، قادرند تا در طول زمان توسعه یابند، مانند پمپ‌های حرارتی، مواد عایق ساختمان با راندمان بالا، پنجره‌های با بهره‌وری انرژی و تلاش در جهت تولید محلی آن‌ها.

- توسعه صنعت استخراج معادن مرتبط با مواد موردنیاز تجهیزات انرژی پاک در کشورهایی که دارای ذخایر فراوان فلزات یا مواد معدنی هستند.

۹. مشاغل القایی و گذار شغلی در بخش انرژی

- بخش عمده‌ای از مشاغلی که با گذار به انرژی پاک ایجاد می‌شوند، به عنوان «مشاغل القایی» شناخته می‌شوند و ناشی از افزایش فعالیت اقتصادی مرتبط با سرمایه‌گذاری در بخش انرژی هستند. این مشاغل محدود به بخش انرژی نیستند و ممکن است که نسبت به مشاغلی که مستقیماً با ساخت‌وساز یا بهره‌برداری و نگهداری پروژه‌های انرژی پاک در ارتباط هستند، از پایایی بیشتری برخوردار باشند.

- تدوین چارچوب مقرراتی و سیاستی در جهت تسهیل ایجاد و گسترش کسب‌وکارها، تقویت تحرک نیروی کار

و حمایت از بازآموزی، نقش مهمی در ایجاد مشاغل القایی ایفا می‌کند. اقدامات تکمیلی مانند افزایش آگاهی عمومی، دسترسی به منابع مالی و فناوری‌های جدید که استفاده بهره‌ورانه از انرژی را امکان‌پذیر می‌سازند، می‌توانند به افزایش بهره‌وری بنگاه‌ها و در نتیجه، بهبود زیرساخت‌های تأمین برق کمک کنند.

• با حذف تدریجی سوخت‌های فسیلی و صنایع مرتبط، آیا نیروی کاری که در این فرایند آزاد می‌شود، می‌تواند در بخش‌های انرژی پایدار به کار گرفته شود؟ چگونه می‌توان «گذار شغلی» را تا حد امکان تسهیل کرد؟ دولت‌ها به‌منظور جایگزینی سوخت‌های فسیلی، به ارزیابی موارد متعدد سرمایه‌گذاری در انرژی پاک و توسعه راهبردهای پذیرش آن نیازمندند. این نکته حائز اهمیت است که از بین رفتن مشاغل مرتبط با سوخت‌های فسیلی، به‌طور خودکار منجر به ایجاد مشاغل جدید در حوزه فناوری‌های پاک نخواهد شد؛ این امر، گذار شغلی را پیچیده می‌کند. در تصمیم‌گیری در مورد استفاده مجدد از زیرساخت‌ها و تأسیسات موجود سوخت‌های فسیلی، پیامدهای انتخاب هر یک از گزینه‌های محتمل برای ایجاد منافع محلی از جمله اشتغال را باید در نظر گرفت.

• تحلیل‌های بانک جهانی نشان می‌دهد که وظایف و مهارت‌های موردنیاز برای مشاغل انرژی پاک، با مهارت‌های موردنیاز در نیروگاه‌های سوخت فسیلی کاملاً متفاوت است؛ در واقع مشاغل حوزه سوخت‌های فسیلی، به مشاغل بخش‌های ساخت‌وساز و تولید نزدیک‌ترند؛ بنابراین، ممکن است احتمال پذیرش بهره‌گیری مجدد از نیروی کار، در بخش انرژی نباشد؛ لذا توجه به مجموعه مهارت‌ها و اولویت‌های گذار شغلی کارکنان فعلی، ضروری به نظر می‌رسد.

• فرایند گذار نیروی کار، مستلزم تعیین تکلیف این موضوع است که کدام کارگران بازنشسته خواهند شد، کدام یک می‌توانند مجدد مهارت بیاموزند و در چه مشاغلی می‌توانند به کار گرفته شوند. دولت‌ها باید برنامه‌های آموزشی و مهارتی متناسبی را در این راستا طراحی کنند تا مهارت‌های موردنیاز برای توسعه فناوری‌های انرژی پاک یا سایر صنایع شناسایی شده برای انتقال نیروی کار، مطابق با اهداف کلی راهبردی و سیاستی کشور و همچنین مطابق با استانداردهای بین‌المللی، آموزش داده شود.

• دولت‌ها موظف‌اند بستر مناسب برای گذار شغلی را فراهم کنند؛ به‌نحوی که از نظر مهارت و سبک زندگی قابل‌اعتماد باشند و در همین راستا به‌منظور افزایش آگاهی از فرصت‌های شغلی در بخش انرژی پاک، باید فعالانه با بازار کار در ارتباط باشند؛ در همین راستا، ایجاد هماهنگی و همکاری بین وزارتخانه‌های مختلف، از اهمیت فراوانی برخوردار است. علاوه بر این به‌منظور اجرای برنامه‌های دولتی مطابق با نیازهای بازارهای کار جدید، بازخورد بخش خصوصی نیز ضروری است.

گذار به اقتصاد سبز در اروپا و آسیای مرکزی

بانک جهانی در گزارش تازه‌ای به روند گذار اقتصادهای اروپایی و آسیای مرکز به اقتصاد سبز پرداخته، چالش‌های این روند را بررسی کرده و توصیه‌هایی ارائه داده است. توجه به نکات این گزارش می‌تواند در تدوین سیاست‌های اقتصادی ایران برای گذار به اقتصاد سبز نیز مفید واقع شود. نکات کلیدی عبارتند از:

چالش‌ها:

- آسیب‌پذیری بالا در برابر تغییرات آب‌وهوایی: اروپا و آسیای مرکزی، با پیامدهای شدید تغییرات آب‌وهوایی از جمله افزایش دما، رویدادهای آب‌وهوایی شدید و سیل روبرو است.
- اتکا به سوخت‌های فسیلی: اروپا و آسیای مرکزی از بالاترین سرانه انتشار گازهای گلخانه‌ای در جهان برخوردارند که از میانگین جهانی بیشتر است.
- نیاز به تحول اقتصادی: گذار به یک اقتصاد پاک و انعطاف‌پذیر، به سرمایه‌گذاری‌های هنگفت در زیرساخت‌های انرژی و تغییرات سیاستی نیاز دارد.

فرصت‌ها:

- گذار به انرژی پاک: به‌منظور دستیابی به امنیت انرژی، کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای و تقویت رشد پایدار، تغییر به منابع انرژی تجدیدپذیر ضروری است.
- پتانسیل سرمایه‌گذاری: این گذار، فرصت‌های قابل توجهی برای سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و دولتی ایجاد می‌کند و اشتغال و فعالیت اقتصادی را افزایش می‌دهد.
- بسته سیاستی: اجرای سیاست‌های مؤثر مانند قیمت‌گذاری کربن، یارانه‌های انرژی تجدیدپذیر و مقررات مربوط به راندمان انرژی، کلید هدایت این گذار است.

توصیه‌ها:

- تنوع‌بخشی به منابع انرژی: سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف انرژی‌های تجدیدپذیر مانند خورشیدی، بادی و زمین گرمایی برای کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی.
- بهبود راندمان انرژی: ارتقای زیرساخت‌ها و اتخاذ اقدامات لازم در جهت بهینه‌سازی به‌منظور کاهش مصرف انرژی در تمام بخش‌ها.

- اجرای قیمت‌گذاری کربن: معرفی مکانیسم‌های قیمت‌گذاری کربن به‌منظور تشویق به کاهش انتشار کربن و گسترش بهره‌گیری از انرژی پاک.
 - حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر: تضمین گذار عادلانه؛ به معنای حمایت از افراد و جوامع آسیب‌پذیری که از گذار انرژی فسیلی، تأثیرات منفی دیده‌اند.
 - تقویت همکاری‌های منطقه‌ای: همکاری بین کشورهای منطقه می‌تواند گذار به انرژی پاک را تسریع کند و بهترین تجارب را به اشتراک بگذارد.
- در مجموع، این گزارش بر ضرورت فوری سبز شدن اقتصاد اروپا و آسیای مرکزی به‌منظور مقابله با تغییرات آب‌وهوایی، تضمین امنیت انرژی و دستیابی به رشد پایدار تأکید می‌کند. علاوه بر این، گزارش حاضر، اقدام به طراحی و ارائه نقشه راهی برای این گذار می‌کند و در آن، بر اهمیت سرمایه‌گذاری‌ها، تغییرات سیاستی و همکاری‌های منطقه‌ای تأکید می‌کند.